

POSTANOWIENIE

Dnia 2 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka (przewodniczący)

SSN Romualda Spyt

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania I. [...] Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B. z udziałem zainteresowanej D. P. o objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym z tytułu umowy o pracę, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 2 lutego 2022 r., zażalenia odwołującej się Spółki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 9 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa [...], Sąd Apelacyjny w [...] – w sprawie z odwołania I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B., przy udziale zainteresowanej D. P., odrzucił skargę kasacyjną odwołującej się Spółki od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 30 października 2020 r., sygn. akt III AUa [...].

Sąd Apelacyjny ustalił, że niniejsza sprawa dotyczy odwołania I. Spółki z o.o. w K. od decyzji z dnia 10 lipca 2015 r. wydanej przez organ rentowy stwierdzającej podleganie zainteresowanej obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu,

rentowym, wypadkowemu i chorobowemu od 20 czerwca 2012 r. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika I. Sp. z o.o. w K.. Odwołująca się Spółka domagała się zmiany zaskarżonej decyzji przez orzeczenie, że płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne za D. P. w okresie objętym zaskarżoną decyzją są Spółki R. oraz K. Istotą sporu nie było ustalenie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, ale ustalenie podmiotu zobowiązanego do odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne, którego tytuł stanowiła niekwestionowana przez strony umowa o pracę wykonywana przez D. P.. Sąd Apelacyjny stwierdził, że w sprawie dotyczącej poboru składki z tytułu podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od wartości przedmiotu). W sprawie, w której adresat decyzji organu rentowego zaprzecza, że jest płatnikiem składek należnych za ubezpieczonego, spór przedmiotowo dotyczy składek na ubezpieczenia społeczne, a nie podlegania ubezpieczeniu. Sprawa ta nie należy do kategorii wymienionej w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., a o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2017 r., II UZ 68/16, LEX nr 2209114 czy z dnia 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34 oraz uzasadnienie do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., III UZP 9/17, LEX nr 2521638).

Sąd Apelacyjny zarządzeniem z dnia 24 marca 2021 r. wezwał odwołującą się Spółkę do uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej przez wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia w terminie tygodniowym od daty doręczenia wezwania pod rygorem odrzucenia skargi kasacyjnej. Ponadto Sąd Apelacyjny pismem z tej samej daty wezwał organ rentowy do wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia i sposobu jego obliczenia w terminie 10 dni. Odwołująca się odebrała przesyłkę zawierającą zobowiązanie Sądu w dniu 2 kwietnia 2021 r., natomiast ZUS - w dniu 30 marca 2021 r. W wykonaniu zobowiązania Sądu organ rentowy pismem z dnia 8 kwietnia 2021 r. wskazał, że wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi 6.118 zł i została obliczona jako suma składek przypisanych D. P. z tytułu ubezpieczeń społecznych za okres objęty sporem. Odwołująca się pismem z dnia 25 maja 2021 r. podała, że nie posiada żadnych możliwości wskazania lub ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia. Dodatkowo odwołująca się

zakwestionowała wartość przedmiotu zaskarżenia wskazaną przez organ rentowy, nie wskazując błędu w wyliczeniach dokonanych przez organ rentowy.

Ponieważ wezwanie Sądu Apelacyjnego dotyczące uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej przez wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia zostało doręczone odwołującej się w dniu 2 kwietnia 2021 r., a pismo zawierające stanowisko odwołującej w tym zakresie zostało nadane w placówce pocztowej w dniu 25 maja 2021 r., Sąd Apelacyjny stwierdził, że odwołująca się nie uzupełniła braków formalnych skargi kasacyjnej w terminie i w konsekwencji skargę kasacyjną odrzucił na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Według Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie wartość przedmiotu zaskarżenia stanowi kwota należnych do zapłaty składek za osobę zainteresowaną, wynoszącą zgodnie z wyliczeniami przedłożonymi przez organ rentowy poniżej 10.000 zł. W konsekwencji skarga kasacyjna w niniejszej sprawie jest niedopuszczalna z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia, która jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 k.p.c.).

Powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego odwołująca się Spółka zaskarżyła zażaleniem zarzucając naruszenie art. 398⁶ § 2 w związku z art. 398² § 1 k.p.c. przez ich błędne zastosowanie i niezasadne przyjęcie, że sprawa wszczęta odwołaniem od decyzji określającej podleganie obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentownemu, wypadkowemu, chorobowemu jest sprawą o prawa majątkowe, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia, podczas gdy jest to sprawa o objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, w której skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione.

Wszystkie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są co do zasady sprawami o prawa majątkowe i tak należy je traktować. Pośrednio wynika to z art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., zgodnie z którym w sprawach z zakresu

ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że wymienione kategorie spraw mają charakter majątkowy, jednak wartość przedmiotu zaskarżenia nie determinuje dopuszczalności skargi kasacyjnej, która w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przysługuje co do zasady wówczas, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi co najmniej 10.000 zł (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Skoro sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe, to znaczy, że możliwe (a w niektórych przypadkach konieczne) jest oznaczenie w nich wartości przedmiotu sporu oraz wartości przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2021 r., akt I UZ 21/20).

Nie ulega wątpliwości, że rozpoznawana sprawa objęta niniejszym zażaleniem ma charakter majątkowy. Problem wymagający rozstrzygnięcia sprowadza się do tego, czy jest to sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego (o podleganie ubezpieczeniom społecznym, o ustalenie podlegania tym ubezpieczeniom), a zatem czy do skargi kasacyjnej wniesionej w tej sprawie ma zastosowanie wyłączenie ze zdania drugiego art. 398² § 1 k.p.c. Tak postawiony problem należy rozstrzygnąć odnosząc się bezpośrednio do podstaw prawnych wydania ZUS decyzji stanowiącej przedmiot badania i ocen w rozpoznawanym zażaleniu. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.), w granicach jej treści i zakresu odwołania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., to sprawa, w której spór dotyczy istnienia obowiązku podlegania danej osoby fizycznej ubezpieczeniom społecznym z któregokolwiek tytułu wymienionego w art. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266 ze zm.). W rezultacie, w sprawie, w której adresat decyzji organu rentowego zaprzecza, że jest płatnikiem składek należnych za ubezpieczonego, spór przedmiotowo dotyczy składek na ubezpieczenia społeczne, a nie podlegania

ubezpieczeniu. Sprawa ta nie należy zatem do kategorii wymienionej w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., a o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34).

Ponieważ w obecnej sprawie, jak wynika z treści odwołania, nie jest sporne podleganie zainteresowanej ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia jako pracownika w okresie objętym zaskarżoną decyzją, lecz to, kto w tym okresie był jej pracodawcą, a w konsekwencji płatnikiem składek, to rozpoznawana sprawa dotyczy ustalenia podmiotu zobowiązanego do zapłaty składek z tego tytułu. Jest więc sprawą o prawa majątkowe, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego nie niższej niż 10.000 zł (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.).

Jak zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19 (LEX nr 3033209), ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1027, dalej jako ustawa zmieniająca), ustawodawca, mając na względzie weryfikację prawidłowości podmiotów zgłaszających ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, którym nie można było przypisać funkcji płatnika składek, znowelizował ustawę systemową, wprowadzając nową kategorię decyzji wydawanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a mianowicie decyzji ustalającej płatnika składek (art. 83 ust. 1a), oraz dodając do ustawy przepisy regulujące skutki takiego ustalenia (art. 38a). Z uzasadnienia do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy nr 1306) wynika, że uchwalenie tych przepisów miało na celu zapobieganie praktykom, które miały miejsce między innymi z udziałem spółek: "R." i "K.", sprowadzającym się do tego, że dotychczasowy podmiot zatrudniający (płatnik składek) na podstawie umowy z podmiotem trzecim przekazywał temu podmiotowi – pod pozorem rzekomego transferu zakładu pracy – wyłącznie osoby zatrudnione, w wyniku czego dochodziło do rozwiązania stosunków prawnych będących podstawą zatrudnienia z dotychczasowym podmiotem zatrudniającym (płatnikiem składek) i nawiązania stosunków z podmiotem trzecim (który z tego tytułu był nowym płatnikiem, a zatem w ujęciu art. 38a ust. 1 ustawy systemowej „podmiotem zgłaszającym”). Następnie

„podmiot trzeci” udostępniał tych samych pracowników podmiotowi zatrudniającemu, w wyniku czego nadal korzystał z pracy swoich pracowników, mimo że formalnie ich nie zatrudniał i nie był płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne (zob. K. Ślęzak, Prawne kontrowersje związane z ustalaniem płatnika składek na podstawie art. 38a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, Praca i Zabezpieczenie Społeczne, 2018 nr 9, s. 5-16). Stąd w art. 5 ust. 2 ustawy zmieniającej zostało zawarte również rozstrzygnięcie intertemporalne, w myśl którego do składek nienależnie opłaconych przez podmiot, który zgłosił ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, za okres wskazany w decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się odpowiednio art. 38a ust. 3-7 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym ustawą. Z tych przyczyn zdezaktualizował się pogląd Sądu Najwyższego zawarty w postanowieniu z 30 sierpnia 2018 r., I UZ 19/18 (LEX nr 2538817), zgodnie z którym jeżeli decyzja ustala, że ubezpieczony podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik u płatnika składek, a jako podstawę jej wydania powołuje art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, to należy przyjąć, że przedmiotem sprawy jest podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy, a zatem dopuszczalność skargi kasacyjnej nie jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.). Pogląd ten bazował na uprzedniej treści art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w której nie rozróżniano sprawy o ustalenie podlegania ubezpieczeniu od sprawy o ustalenie płatnika składek.

Przechodząc do kolejnej kwestii, należy stwierdzić, że co do zasady oznaczenie wartości przedmiotu sporu w pozwie zostało pozostawione powodowi (art. 19 § 1 i 2, art. 187 § 1 pkt 1 i art. 126¹ k.p.c.), zaś oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia - skarżącemu (art. 126¹, art. 368 § 2, art. 398⁴ § 2, art. 187 § 1 pkt 1 w związku z art. 409, art. 398⁴ § 2 w związku z art. 424¹² k.p.c.). Choć określenie to nie może być dowolne i nie może prowadzić do nabycia uprawnienia do wniesienia skargi kasacyjnej w sprawie, w której skarga taka jest niedopuszczalna ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1

k.p.c.), co oznacza możliwość sprawdzenia w postępowaniu kasacyjnym wartości przedmiotu zaskarżenia (stosowanie *per analogiam* art. 25 k.p.c.), to jednak powód (odwołujący się w sprawach zakresu ubezpieczeń społecznych), wnoszący apelację lub skargę kasacyjną, nie może być pomijany przy ustalaniu wartości przedmiotu zaskarżenia, w taki sposób, że wartość przedmiotu sporu oznacza strona przeciwna. Bo to nie strona przeciwna do strony wnoszącej skargę kasacyjną powinna decydować o dopuszczalności lub niedopuszczalności skargi. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których wartość przedmiotu zaskarżenia determinuje dopuszczalność skargi kasacyjnej, wartość przedmiotu sporu oraz wartość przedmiotu zaskarżenia powinna być egzekwowana od strony wnoszącej odwołanie od decyzji organu rentowego na dużo wcześniejszym etapie niż chwila nadawania biegu skardze kasacyjnej. Świadomość wartości przedmiotu zaskarżenia powinna towarzyszyć sądowi drugiej instancji już w chwili ogłaszania (wydawania) wyroku kończącego postępowanie, ponieważ od tej wartości zależy dopuszczalność skargi kasacyjnej, a tym samym treść stosownych pouczeń kierowanych do stron działających bez profesjonalnego pełnomocnika co do możliwości zaskarżenia wydanego wyroku skargą kasacyjną.

In casu Sąd Apelacyjny zarządzeniem z dnia 24 marca 2021 r. wezwał odwołującą się Spółkę do uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej przez wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia w terminie tygodniowym od daty doręczenia wezwania pod rygorem odrzucenia skargi kasacyjnej. Ponadto Sąd Apelacyjny pismem z tej samej daty wezwał ZUS do wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia i sposobu jego obliczenia w terminie 10 dni. W wykonaniu zobowiązania Sądu organ rentowy pismem z dnia 8 kwietnia 2021 r. wskazał, że wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi 6.118 zł i została obliczona jako suma składek przypisanych D. P. z tytułu ubezpieczeń społecznych za okres objęty sporem. Odwołująca się Spółka pismem z dnia 25 maja 2021 r. podała, że nie posiada żadnych możliwości wskazania lub ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia; zakwestionowała wartość przedmiotu zaskarżenia wskazaną przez organ rentowy, nie wskazując jednak błędu w wyliczeniach dokonanych przez organ rentowy.

Sugestie odwołującej się Spółki nie mogły być uwzględnione w świetle ustaleń zaskarżonego wyroku, z których wynika, że faktyczny przebieg wykonywania stosunku pracy przez D. P., nawiązany pomiędzy zainteresowaną a R., a później K. daje podstawy do przyjęcia, że spółki w żaden sposób nie realizowały względem niej funkcji pracodawcy, a ich działania ograniczały się jedynie do przekazywania wynagrodzenia, które było wypłacane po sporządzeniu dokumentów stanowiących podstawę jego obliczenia przez I.. Ponadto cały efekt świadczonej przez zainteresowaną pracy przypadał I.. Wszelkie czynności, stanowiące przymioty pracodawcy wykonywane były właśnie przez skarżącą, która nie tylko zapewniała zaplecze materialne do prawidłowej realizacji obowiązków pracowniczych przez zainteresowaną, ale również realizowała względem delegowanych pracowników i względem zainteresowanej funkcje kierownicze. Spółka R., a później K., przez cały okres trwania stosunku pracy zainteresowanej jedynie pełniły wobec niej funkcje kadrowo-płacowe. Nie można też uznać, że zainteresowaną wiązał stosunek pracy z K. po rzekomym "przejęciu" na podstawie porozumienia z dnia 31 października 2012 r., skoro w dalszym ciągu świadczyła ona tę samą pracę, w tym samym miejscu, na tych samych warunkach, a nadto pod nadzorem tych samych osób, jak podczas zatrudnienia przez I. i to właśnie ta spółka czerpała korzyści z jej pracy.

W tym stanie rzeczy, w ocenie Sądu Najwyższego, po otrzymaniu wezwania Sądu Apelacyjnego dotyczącego uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej przez wskazanie wartości przedmiotu odwołująca się spółka miała orientację odnośnie do warunków płacowych poszczególnych pracowników i miała możliwość wykazania, że wartość przedmiotu zaskarżenia może przewyższać 10.000 zł, jednak tego nie uczyniła. Pismo organu rentowego przedstawiające sposób wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia zostało doręczone odwołującej się Spółce, która zachowała możliwość ustosunkowania się do wyliczenia dokonanego przez organ rentowy. Sąd Apelacyjny słusznie więc stwierdził, że skarga kasacyjna w niniejszej sprawie jest niedopuszczalna z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia, która jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 k.p.c.).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak sentencji.

